

Rapport från FINNSAMs vinterkonferens i Stockholm 6-8 mars 2020

Tema: Skogsfinsk släktforskning

Text av Anita Österman, Gräsmark med foto av Per Gunnar Nordén, Hägersten

Deltagarna samlades vid Karl XII-statyn i för dagen råkalla Kungsträdgården

Ambassadör Liisa Talonpoika återger husets historia

Fredag 6 mars

Konferensen inleddes i finska ambassadörens residens på Trädgårdsgatan där vi togs emot av ambassadören, Liisa Talonpoika, som berättade att palatset från början ägdes av familjen De Geer. I slutet av 1700-talet ärvdes huset av änkan efter Charles De Geer, Catharina Charlotta, född Ribbing. Hon sägs ha haft svårt att lämna sitt hem och besökare kan fortfarande ana hennes närvaro i palatset. 1941 köpte Finska Staten fastigheten med villkor att huset även i fortsättningen skulle innehålla bostäder. Numera innehåller huset förutom representationsvåning och sex lägenheter givetvis också en bastu i källaren och grill på gården. Ambassadören poängterade vår långa gemensamma historia och fortfarande är våra länder den viktigaste samarbetspartnern inom områden som försvar, EU-politik och företagande. Ambassadörens fråga om varför skogsfinnarna kom till Sverige fick mer eller mindre mytologiska svar, som tyvärr inte bemöttes av någon FINNSAM-medlem. Efter att vi fritt vandrat runt i representationsvåningen begav vi oss till ABF-huset på Sveavägen 41.

Maud Wedins föreläsning om FINNSAM blev kraftigt försenad av det vanliga strulet med tekniken och svårt att få hjälp av en tekniker. Nytt för i år var dock att många föreläsningar live-streamades av Olof Lindman och Åsa Linder, vilket visade sig mycket uppskattat av de som inte kunde närvara på plats. Förutom en kort introduktion om skogsfinnarna i Sverige, berättade Maud också om de olika filmprojekten som initierats av FINNSAM. Del ett av informationsfilmen är klar och ligger ute på hemsidan, liksom en film om finnbosättningarna i Dalarna. I Gävleborgs län planeras en film: ”Skogsfinnarna – Kulturarvet i Gävleborg”.

Marianne Jonasson gav oss därefter en mängd nyttiga tips när det gäller släktforskning i Finland. Det finns flera olika digitala arkiv där man kan söka information om de skogsfinnar som lämnade landet under 15-1600-talet. Från Rautalampi är det svårt att hitta information eftersom kyrkböckerna har brunnit upp. Marianne uppgav några intressanta länkar.

Genealogiska Samfundet i Finland: <http://www.genealogia.fi/> med bl.a. länk till HisKi, där de skannade kyrkböckerna återfinns. Dock varnade Marianne för att alla uppgifter i HisKi inte är kontrollerade och att man därför bör vara noga med källkontrollen. Finlands Släkthistoriska förening; <http://sukuhistoria.fi/sshy/index.htm> arbetar också med att skanna in kyrkböcker. Medlemmar har också tillgång till andra källor som länsräkenskaper och militärrullor.

<https://arkisto.fi/sv/framsida> är länken till Riksarkivet. Heikki Rantatupa har gett ut historiska kartor och även Jan Strangs kartor kan man hitta på nätet. Domböckerna från Savolax finns utgivna i bokform. Bo Hansson tipsade om att Älvsborgs lösen som återfinns i SVAR också innehåller nyttig information om våra finska förfäder.

Efter Mariannes intressanta föreläsning bjöds vi på en stunds underhållning av Kantele-Marjatat. Det var fem kvinnor från Stockholms Kalevalaförening som sjöng visor och lockade även publiken att sjunga med på både svenska och finska till tonerna av Kantelemusiken. Kantele är Finlands nationalinstrument och enligt Kalevala så var det Väinämöinen som byggde den första av en gäddas käft. Tre av damerna bar exilfinnarnas vackra blåa dräkt där varje detalj symboliserar olika typiska finska företeelser. Blått för alla sjöar, himmel och hav.

Grönt för skogarna och rött för det blod som spillts i krigen. Kragen är ljus; man är lycklig. Väskan är mönstrad med en kedja som symboliserar att alla exilfinländare i alla länder håller ihop.

*Kantele-
Marjatat
underhöll oss
med
kantelemusik*

Lördag 7 mars

Efter ännu en dag med sen tillgång till salen kom Maud ändå i gång med sitt föredrag om "Skogsfinnarna i källorna" i relativt skaplig tid. Eftersom de flesta kyrkböcker inte började föras förrän omkring ca 1688, med undantag av till exempel Västerås där de finns från 1628, kan det ibland vara svårt att hitta information om skogsfinnarna som kom redan under 1500-talet. Maud gav exempel på bl.a. följande källor.

Jordeböcker, som föregicks av anteckningar om den årliga räntan, där den som tog upp gården ibland kan finnas med i över 100 år. I Tiondelängderna fanns alla som hade någon form av utkomst antecknade. Även husmän som till exempel hade intäkter från svedjelagen. Till Älvsborgs lösen, (Återfinns i SVAR) skulle alla betala in en andel. Motsvarades i Finland av Silverskatteregistret. Mantalslängderna skannas av Arkiv Digital och anger oftast bara männen i hushållet. I Boskapslängderna återfinns bara hemmansägaren och husmännen, trots att boskapskötseln var kvinnornas område. Riksarkivets "Osorterat material" kan vara en guldgruva och i Riksregistraturet kan man hitta nedsättningsbrev och fullmakter. Rannsakningslängderna återfinns även i Landsarkiven och de visar ofta personens ursprung i Finland. Maud framhöll även domböckerna och gammalt kartmaterial, bl.a. Olof Tresks kartor, som en givande källa till kunskap om skogsfinska förhållanden.

Jan-Erik Björk fortsatte på samma tråd som Maud under det att han presenterade källor av mindre känt slag. Bruken i Bergslagen hade egna domstolar, Jan-Erik nämnde Hällefors silververks arkiv. I Bergmästarens arkiv kan man hitta bouppteckningar och i Erik Odelstiernas Bergsjordebok från 1782-1795 över Nya Kopparbergs bergslag, finns bevarade dokument från hemmansägare och åbor, protokoll och handlingar i bergmästare-, bergsfogde-, och kyrkoarkiv samt kronans jordeböcker.

Bland länsräkenskaperna hittar man fogderäkenskaper, jordeböcker, tiondelängder och hjonelagslängder och i Länsstyrelsens registratur finns alla in- och utgående skrivelser där även finnarna anges. Bland landskapshandlingarna från 1540-1630 finns t.ex. en förteckning över nyupptagna torp. I Riksarkivet hittar man också restlängder över kronoräntorna, "allmogens besvär", restlängder över mantalspenningen från 1665. De militära roteringslängderna och rullorna kompletterar ofta varandra och i bl.a. roteringslängden från Grythyttan/Hällefors från år 1674 finns de finska släktnamnen och även familjemedlemmarna upptagna. En ibland förbisedd källa till kunskap är sockenstämmoprotokollen som återfinns i kyrkböckerna. Rannsakningslängden över inhyses folk i Fryksdalen 1674 finns utgiven i faksimil av Karlstads Universitet och i den är ca 50% finnar.

Även i Norge finns intressant källmaterial för den som forskar om skogsfinnar. Det mest kända är förmodligen Finnemantallet från 1686 då en folkräkning gjordes bland skogsfinnar i Norge. Det finns också Kirkebøker, Mantall, Fogdens regneskap, Tingbøker, Skifteprotokoller och Pantbøker.

Efter kaffet inledde Linda Blied sitt föredrag om hur kartor kan användas inom släkt- och gårdsforskning med en kort genomgång av Lantmäteriets historia.

Jan Myhrvold som bl.a. är ordförande i Skogfinsk genealogi höll därefter en intressant föreläsning om släktforskning med hjälp av Y-DNA och det skogfinska DNA-projektet. Projektet har som målsättning att 1) öka kunskapen om användningen av släktnamnen, 2) informera om migrationen, dess orsaker och flyttmönster, 3) Synliggöra invandringen och dess koppling till Norge, 4) Kartlägga haplogrupper, 5) Skapa en databas. Den skogfinska Y-kromosonen är olik den skandinaviska, och därmed har man kunnat följa personer med skogfinska anor till avgränsbara områden i Finland, och tillsammans med de ärvda släktnamnen kan man med stor säkerhet fastställa varifrån familjerna kom, och även hitta nu levande anförvanter i Finland. Andra verktyg man använder sig av i jakten på ursprungen är de unika källor man har tillgång till, och källor med unikt innehåll, t.ex. Gottlunds anteckningar i kyrkböckerna. Hittills har man inom projektet testat 397 personer och av 97 olika släktnamn har 64 bekräftats med test av 2 olika manslinjer bakåt.

Workshop med Marianne Jonasson

Workshop med Jan Myhrvold

Efter lunchen stod det workshop på programmet. Lena Gribing och Jan-Erik Björk hjälpte dem som ville söka efter skogsfinnska anor i Sverige, medan Marianne Jonasson hjälpte den som ville leta i finska källor. – Jag är personligen väldigt tacksam då hon lyckades hitta föräldrarna till min farfars farfars far som kom som indelt soldat från Savolax infanteriregemente till Sverige 1809. Trängslen verkade vara störst vid det bord där Jan Myhrvold och Mats Ahlgren svarade på frågor om DNA och även hjälpte till att beställa en test eller ta prov på plats. Linda Blied kunde också svara på frågor om var man hittar historiska kartor till sin forskning. Workshopen var konferensens höjdpunkt och jag hoppas att vi kan fortsätta med konceptet i någon form vid framtida konferenser.

Bänkade i Finska kyrkan

Senare på eftermiddagen begav vi oss i väg till Finska kyrkan vid Slottsbacken i Gamla Stan. Först var vi tvungna att hälsa på Liss Erikssons lilla ”pojken som ser på månen” eller ”Järnpojken” som den också kallas, som finns gömd på innergården bakom kyrkan. Finska kyrkan är, namnet till trots, en del av Svenska kyrkan. Den ursprungliga byggnaden som uppfördes redan 1648 – 1653 användes till bollsporter och resande teatersällskap innan den 1725 köptes av finska församlingen och omvandlades till kyrka. Då hade sedan 1533 mässor hållits på finska i Stockholm.

Väl inne i kyrkan togs vi emot av damer från Stockholms finska förening som bjöd på hembakad blåbärskaka och kaffe, ett ”riktigt” kyrkkaffe då det avnjöts i kyrkbänkarna. Den nuvarande kyrkoherden Martti Paananen berättade därefter om kyrkan och dess historia. Ovanliga inredningsdetaljer i kyrkan är läktarorgeln som byggdes på plats av Olof Schwan och lär vara den äldsta orgeln i Sverige som finns kvar i original på sin ursprungliga plats.

De pampiga ljuskronorna är från Ryssland och ”räddades” till Sverige i början av 1700-talet. Efter Martti Paananen var det Lena Gribings tur och hon tog oss med på en tur till Tiveden, och de första finska bosättningarna. Redan Gustav Vasa tröttnade på den farliga transportvägen genom de stora skogarna och bidrog därför aktivt till att fylla området med pålitligt folk och ordentliga vägar. Så ”pålitliga” visade sig inte finnarna vara då de 1661 organiserade ett uppror mot överheten då herrarna försökte ta över deras marker. 1710 blev det ett nytt uppror, denna gång i protest mot utskrivningarna till kriget. Som ordförande i Finnerödja hembygdsförening är Lena också drivande i flera olika projekt som har med forskningen om den skogsfinska närvaron att göra. Bl.a. driver man ett projekt om kartläggning av rökugnsrester i Tiveden och den mycket aktiva släktforskarföreningen håller på att sammanställa stamtavlor för ”säkra” finnar i området, liksom för ”troliga finnar”.

Lördagsmiddag på Restaurang Cirkeln

Bo Hansson reder ut släktförhållandena

Söndag 8 Mars

Dagen inleddes av Bo Hanssons spännande redogörelse för hur släkterna Raatikainen, Tossavainen och Suutari förenades i Trysil, det nordligaste Finnskogsområdet i Norge. Enligt Gottlund benämndes ättlingarna Rysslöinen, vilket betydde ”Han som kommer från Trysil”. Bosse har genom sin egen forskning, vilken han fått verifierat genom andra forskares resultat, lyckats följa de tre olika släkterna från deras ursprungshem i Rautalampi, hur de första generationerna rörde sig genom Sverige, och hur de slutligen etablerade sig i Trysil. Suutari och Tossavainen tycks ha kommit från samma områden i Finland, Markkula och Lievestuore. Via Tandsjö i Orsa Finnmark och Fågelsjö hamnade Olof Suutari i Midtskoug ca 1670. Hans släkting, Ole Tossavainen kom dit från Risberget sen han blivit utlöst av sin styvfar. Slakten Raatikainen kommer ursprungligen från Raatikala/Eljaksela. De har rört sig via Stugubacken, Koppaberget, Nya Koppaberget, Ärtviken i Långserud, Älvdals Härad och Rotberget (Raatikala).

Bo Hansson har många åhörare

Panelen är beredd att svara på publikens frågor

Efter fikat med varsin halv bulle, blev det en frågestund med Linda Blied, Jan Myhrvold, Jan-Erik Björk, Bo Hansson och Maud Wedin i panelen. Eva Jernqvist agerade moderator, som vanligt med den äran. De flesta frågorna riktades till Jan och rörde olika aspekter av DNA-projektet. Jan informerade om att nya fynd läggs ut på Facebook i den takt de kommer in. Det vore önskvärt med en ordentlig databas där man kunde hitta kopplingen mellan olika källor, men även om behovet är stort, är arbetet med att dokumentera källorna alltför omfattande och det finns inga pengar till ett sådant arbete.

Någon frågade varför man inte var släkt även om man hade nästan identiskt DNA, och Jan förklarade att det då inte rörde sig om Y-DNA. Genpolen är fortfarande begränsad och här kom också förklaringen att tidigare var det vanligt med s.k. syskonbyten. En bror och syster gifte sig med en annan bror och syster för att säkerställa att egendomen inte delades upp utan kunde behållas inom släkten. En intressant detalj som kom upp i diskussionen var informationen om att finnarna hade som sed att vid trolövningen, eller löfte om äktenskap, skulle svärföräldrarna få en silversked, eller en silverpeng. Maud tog upp frågan om ett framtida projekt, att dokumentera ortnamn som också innehåller de skogsfinska släktnamnen där namnen ska ha kunnat spårats till ursprungsområdena i Finland. Även om viljan och intresset finns så saknas det tid och pengar i nuläget.

Vi tackar våra medarrangörer och bidragsgivare för ert viktiga stöd av vår konferens!

STOCKHOLMS FINSKA FÖRENING

STOCKHOLM

Svenska kyrkan

**FINSKA FÖRSAMLINGEN
I STOCKHOLM**